

ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ДЕЯКИХ ФАКТОРІВ НА КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ МОЛОКА-СИРОВИНИ

*Ковальчук І. В., кандидат с.-г. наук, доцент
Барановська В. А., старший викладач
Селезньова О. А., студентка*

Постановка проблеми. Молочне скотарство є пріоритетним в економіці сільського господарства. Але в останні два десятиліття скоротилось не тільки споживання молока, але й молочних продуктів.

На початок 2013 року, за даними Державної служби статистики України, функціонують 266 підприємств із переробки молока, а саме виробництво молочних продуктів зосереджується на сучасних крупних високотехнологічних підприємствах. Однак значна частина молока надходить на переробку із особистих підсобних господарств населення. Зокрема, на Житомирщині таких господарств станом на 01.11.2013 року вироблено 435,3 тис. т молока або 83,2 % загального обсягу [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Всебічні аспекти ефективності функціонування молокопродуктового підкомплексу України розглядаються у працях

Божидарнік Т. В.[1], Камінської В. В. [2], Капась О. М. [3], де акцентується увага на фактичних результатах діяльності аграрних і молокопереробних підприємств в цілому.

Разом з тим, оцінка якості та вартості сировини, що надходить на переробку до певного підприємства в залежності від джерел постачання є актуальним завданням.

Мета роботи. Проаналізувати обсяги, якість та закупівельну ціну молока-сировини, виробленої в різні сезони року та за різних технологічних умов, що надходить на молокопереробне підприємство ПАТ «Житомирський маслозавод».

Методика і матеріал досліджень. Матеріалом для дослідження слугували показники оцінки якості молока (вміст жиру, білку, густина, СЗМЗ, бактеріальна забрудненість), що визначають сорт та вартість його закупівлі, яке надходить від господарств-постачальників протягом року та реєструється працівниками лабораторії у виробничих журналах.

Результати досліджень. Нами проведений аналіз обсягів заготівлі молока на ПАТ «Житомирський маслозавод» в розрізі джерел постачання за періодами року.

Зокрема, за осінньо-зимовий період (жовтень-квітень) 2011-2012 року заготівля молока підприємством становила 37880,7 т, з них від сільськогосподарських підприємств – 18167,6 т (47,9 %), від господарств населення – 11945,3 т (31,5 %), давальницька сировина – 7767,9 т (20,5 %). Максимум заготівель у сільськогосподарських підприємствах відмічається в квітні - 7466,1т з поступовим спадом до жовтня –7107,6 т. В січні має місце значне зростання обсягу поставок молока з господарств населення, яке триває до вересня місяця та сягає мінімуму в грудні.

Середня ціна за кілограм молока становить 266,5 грн./ц в т.ч. для сільськогосподарських підприємств – 291,2, господарств населення – 215,8, а для заводів – 286,4 грн./ц.

У весняно-літній період (травень-вересень) обсяги заготівлі складають 503826,9 ц, з них від сільськогосподарських підприємств – 204147,8 т (40,4 %), від господарств населення – 151086 ц (30,1 %), давальницька сировина – 148593 т (29,6 %). Середня заготівельна ціна становить 225,1 грн./ц, в тому числі 244 грн. для сільськогосподарських підприємств і 171 – для господарств населення.

Обсяги заготівель молока по всіх категоріях господарств у весняно-літній період року на 14,16 % вищі, ніж в осінньо-зимовий. Давальницької сировини в цей час надходить на 31,3 % більше порівняно з весняно-літнім періодом.

Найбільший обсяг поставок молока протягом року спостерігається саме з сільськогосподарських підприємств – 385824 ц (43,7 % від загального обсягу), при цьому давальницька сировина з заводів складає 25,6 %; а закупівлі у господарствах населення - 30,65%. Динаміка закупівельних цін на молоко з аграрних формувань різних форм власності переконливо свідчить про значно нижчий рівень закупівельних цін на молочну сировину з господарств населення протягом всього року.

Середньорічна ціна молока закупленого в господарствах населення становить 190,6 грн./ц, що на 31,3 % менше в порівнянні з сільськогосподарськими підприємствами. Особливо знижуються закупівельні ціни у весняно-літній період - 170,6 грн./ц, що на 83,5 грн. (37 %) менше в порівнянні з давальницькою сировиною та на 74 грн. - з ціною на молоко закуплене в сільськогосподарських підприємствах

Хоча в цілому за весняно-літній період обсяг закупівель молока зростає на 33 % в порівнянні з осінньо-зимовим, закупівельні ціни зменшуються в середньому на 15,5 %, але спад для селянських господарств становить 20,9 %, в той час, як для сільськогосподарських підприємств – 16 %, а для заводів – тільки 11,4 %.

В цілому, і обсяги заготівель, і закупівельні ціни протягом року різні, що веде до неефективного використання виробничих потужностей підприємства особливо в осінньо-зимовий період.

Аналіз якісних показників молока-сировини свідчить, що в осінньо-зимовий період масова частка жиру в молоці на 0,2 - 0,6 % вища, порівняно з весняно-літнім і

становить для сільськогосподарських підприємств 3,51 %, для господарств населення – 4,15 %, що переважає показник базисної жирності (3,4 %). За масовою часткою білку молоко, що надходить із сільгоспідприємств відповідає стандарту (3,0 %). В той же час молоко, що надходить від населення має вміст білку в межах 2,9 – 2,95 %.

За загальною кількістю сухих речовин (11,81 %) в молоці сировина відповідає вимогам, незалежно від джерел. За показником кислотності сировина, в основному, належить до першого гатунку з дещо гіршими показниками – у весняно-літній період, що свідчить про недотримання вимог відносно охолодження молока і своєчасної реалізації переробним підприємствам.

Загальна бактеріальна забрудненість молока як в сільгоспідприємствах, так і в індивідуальних господарствах населення залишається надзвичайно високою і становить 2352 - 2447 тис./куб. см, що відповідає другому гатунку. За кількістю соматичних клітин сировина в сільгоспідприємствах відповідає першому гатунку, в господарствах населення – другому. Органолептичні показники в усіх партіях закупленого молока протягом року відповідають вимогам незалежно від джерела постачання продукції.

За 2012 рік ПАТ "Житомирський маслозавод" заготовив від сільськогосподарських підприємств молока вищого та першого гатунку 96,9 %, і тільки - 23,7 % з господарств населення. Молоко, яке надходить з сільгоспідприємств має вищі показники якості, ніж з господарств населення. Така ситуація потребує створення потужних молочно-ферм промислового типу, оснащених сучасним обладнанням для доїння корів та первинної обробки молока. Крім того, для потреб фермерських та селянських господарств мають бути створені на кооперативній основі централізовані приймальні пункти молока, оснащені очисними та холодильними агрегатами для забезпечення належних умов первинної обробки та зберігання молочної сировини, що дозволить подовжити терміни зберігання молока, підвищити якість, закупівельну ціну та економічну ефективність його виробництва.

Висновки.

1. Загальні обсяги заготівлі молока ПАТ «Житомирський маслозавод» за 2012 рік складають: 50272,7 т, з яких – 61 % надходить з сільськогосподарських підприємств.

2. Для заготівлі молока характерна нерівномірність. Пік заготівлі припадає на жовтень та квітень місяці в осінньо-зимовий, травень, червень у в весняно-літній періоди, що обумовлює і рівень закупівельних цін – відповідно 2,56-2,47 грн./кг та 2,20-2,21 грн./кг. В цілому за період заготівель ціна складає 2,66 грн./кг та 2,25 грн./кг.

3. Масова частка жиру (%) молока-сировини перевищує базисну на 0,2 – 0,6%. За загальною кількістю сухих речовин воно відповідає стандарту.

4. Загальна бактеріальна обсімененість молока залишається надзвичайно високою – 2352 -2447 тис. см³ як в господарствах населення, так і на молочнотоварних фермах.

5. В цілому, якість молока, яке надходить від сільськогосподарських підприємств відповідає I гатунку, від господарств населення – II

Джерела використаної інформації

1. Божидарнік Т. В. Розвиток молокопродуктового підкомплексу АПК в умовах глобалізації: теоретико-методологічні та прикладні аспекти: монографія / Т. В. Божидарнік-Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2011. - 412 с.

2. Камінська В. В. Розвиток інтеграційних процесів в АПК та їх вплив на підприємства молокопереробної галузі / В. В. Камінська // Зрівноважений розвиток регіонів в умовах глобалізації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. - Житомир: ПП «Рута», 2010. - С 82.

3. Капась О. М. Актуальні проблеми молока продуктивного підкомплексу України / О. М. Капась // Економіка АПК. – 2013. – № 9. – С. – 92–97.

4. <http://uanews.zt.ua/economy/2013/11/22/1525.html>.